

HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ VE SAVUNMA

Av. Teoman EVREN (*)

1 — GENEL OLARAK HAK ARAMA

a) Hak arama özgürlüğü, bütün özgürlüklerin güvencesi ve yaptırımı olmak gibi bir özellik taşır. En demokratik olandan, en antidemokratik olana kadar hiçbir Devlet düzeni böyle bir özgürlüğü tanımamazlık edemez. Biz hukukçular hak arama özgürlüğünün içeriğini oluşturan hakların Anayasalarda yeralmasına biraz fazla değer vermekteyiz. Oysa bu özgürlüğün temel hak olma niteliği Anayasalarda yeralmasından öte, insanlığın tarih boyunca verdiği savaştan ve kazandığı zaferlerden kaynaklanır. Bütün demokratik anayasaları etkileyen, ulusal ve uluslararası belgelerde yeralan hak arama özgürlüğü bir uygarlık ve tarih mirasıdır.

b) Bu derece önemli bir özgürlüğün tanınmasından çok kullanılması için gereken önlemlerin alınması, düzenlemelerin yapılması, insanların ümitsizliğe kapılmadan özgürlüğün tadına varmasının sağlanması önem taşır. Hak arama, adalet duygusu ile bütünleştiği ölçüde değer kazanır, güçlenir ve güzelleşir. Adaletin gerçekleşmediği yerde, özgürlüğün gölgeleneceği, hak ve hukukun değerini yitireceği, insanların yaşama şevk ve sevincinden kopacağı, tartışmasız kabullenilen bir olgu. Bireyleri arasındaki bağlar, kopan, gevşeyen topluluklar, ayrıcalıksız çöküş sürecine girer. İşte bunun için adalet toplumun sağlam yapısını oluşturan son derece önemli bir etkidir. **İnsan yüreğinde vatan sevgisi bile adaletle güçlenir, adaletsizlikle söner. Haksızlığa isyan duygusu insan karakterinin en yüce asaletidir. Toplum yapısında adaleti yerine getirebilmeyi düşünmüş olmak insan aklının büyük zaferidir. Hak arama özgürlüğünü halkın gönlünde mücadele azmini geliştiren ve gönül ferahlığı yaratan, bir ışık olarak daima canlı ve aydınlık buldurmak Devletin üzerine özenle eğileceği bir görevdir.**

(*) Türkiye Barolar Birliği Başkanı

2 — ANAYASAMIZDA HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜ

1982 Anayasası hak arama özgürlüğünü, «herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak sureti ile yargı mercileri önünde **davacı ve davalı** olarak **iddia ve savunma** hakkına sahiptir.» kuralı ile açıkça tanımıştır. Hak arama özgürlüğü temel haklar ve ödevler başlıklı ikinci kısmın, ikinci bölümünde iddia ve savunmayı içeren bir şekilde düzenlenmiştir. Hak arama özgürlüğü salt bir muhakeme kuralı olmaktan öte, subjektif kamu haklarından bir temel haktır. Çağdaş siyasi görüşün ayrıcalıksız benimsediği, üzerine özenle titrediği, koruduğu, kolladığı ve gerçekleştirdiği bir değerdir. Ülkemizde her zaman hak arama Anayasa güvencesi altında bulunmuştur. Ancak hiçbir zaman Anayasa ile tanınan bu temel hakkın gerekleri tam ve eksiksiz yerine getirilmemiş, sürekli bir tartışma konusu olmuştur. 1876 tarihli Kanuni Esasiyenin 83., 1924 tarihli Teşkilatı Esasiye Kanunun 59. maddelerinde, herkesin mahkeme önünde haklarını savunmak için gerekli meşru araçları kullanabileceği kabul edilmiştir. 1961 Anayasasının 31. maddesi de bugünkü Anayasamızdaki düzenlemeye uygun «herkes meşru bütün vasıta ve yollardan faydalanmak sureti ile yargı mercileri önünde davacı ve davalı olarak iddia ve savunma hakkına sahiptir» kuralını içermektedir.

3 — HUKUKUN ÜSTÜNLÜĞÜ

Hak arama insan tabiatının duraksamadan ve kendiliğinden her ilişkide ortaya koyduğu dinamik bir eylemdir. Uygarlığın gelişmesine paralel olarak hak arama uğraşının karşısına çıkan engeller birer birer yok olmaktadır. İnsanlık haklarını elde etmek uğrunda her gün yeni yeni başarılar kazanarak ilerlemektedir. Önce kişiler arasındaki ilişkilerde sağlam esaslar bulunmuş, giderek Devlet gibi güçlü bir varlık karşısında fert gibi güçsüz bir varlığın haklı olabileceğine inanılarak yönetimin yargı eli ile denetlenmesi şeklinde büyük ve demokratik bir aşamaya ulaşılmıştır. İnsan kafasında ve kalbinde her gün biraz daha gelişen adalet duygusu, bununla da yetinmemiş yasama kurallarının da denetlenmesi gibi gerçekten önemli ve çok anlamlı bir doruğa yücelmiştir. Kişisel ilişkilerden, Devletle fert arasındaki çekişmelere uzanan ve daha yüce bir aşama olarak yasama tasarruflarının yargı eli ile denetlenmesi noktasına varan süreç **Hukukun Üstünlüğü ilkesini** benimsemeyi ve ha-

yata geçirmeyi zorunlu kılar. Hukuk Devleti fikri hukukun üstünlüğü ilkesinin kurumlaşmış şeklidir. Hak arama özgürlüğünün önemine ve değerine yaraşır bir güzellik ve coşku içinde topluma huzur vermesi ancak demokratik Devlet yapısı içinde, hukukun üstünlüğü ilkesinin, gerçekleştirilmesi ile olasıdır.

Hak arama, her zaman, iddia ve savunma çatışmasının sonucunda beklenen adalettir.

4 — YOKSULLUK NEDENİ İLE HAK ARAYAMAMAK

Hak arama özgürlüğü öncelikle insanlar arasında eşitliği gerekli hatta zorunlu kılar. Hak arama bu nedenle ön koşul olarak hem kolay hem de ucuz olmalıdır. **Yoksulluk yüzünden haklarını arayamayan insanların bulunması uygarlığın ve demokrasinin ayıbidir. Hak aramanın engelenmesi ile parasızlık yüzünden hak arayamamak arasında hiçbir fark yoktur.** Hak arama özgürlüğü bu düşünce yapısında sosyal devlet anlayışı ile bütünleşmektedir. Yoksulluk yüzünden ortaya çıkan haksızlıkların toplumu yaralayıcı ve yıpratıcı etkisini ortadan kaldıracak, adli yardım müesseselerinin kurulması, sosyal güvenlik önlemleri içinde etkin, sürekli, ayrıcalıksız, bir katılım ile Devletin hak arayanlara destek olması, büyük bir sorun olarak çözüm bekliyor. **Yoksulluk yüzünden haksızlığa uğrayan insanların bulunduğu bir ülkede savcı olmak, yargıç olmak, avukat olmak neye yarar.**

5 — YARGI BAĞIMSIZLIĞI VE YARGIÇ GÜVENCESİ

a) Hak arama insanın bütün ilişkilerinde görülen dinamik bir eylem olmakla kalmamakta, bütün uzlaşmazlıklar sonuçta yargı önüne götürülerek çözümlenmekte ve verilen karara uyulmaktadır. Adalet şekil olarak yargı kararlarında somutlaşmaktadır. Yargı kararlarının insanlara huzur ve güven vermesi, hak arama özgürlüğünün her türlü kuşkudan arınmış, söylentilerden uzak gerçekleşmesi, yargının bağımsızlığını gerekli kılmaktadır. Yargı bağımsızlığı yargıç güvencesi ile özdeşleşen bir nitelik taşır. Demokratik düzende erkler ayrılığı sürekli tartışma konusu olmuştur. Yasama ve yürütme erklerinin çoğu kez birbirine karıştırılan yetkileri karşısında erklerin ayrılığı ilkesini yargı erkinin diğer erkler karşısındaki bağımsızlığı temsil eder. Gerçekten insanlara huzur veren Devlet

kapısı olmak gibi önemli bir görevi yerine getiren yargı hak arama özgürlüğünün tek dayanağı ve güvencesidir.

Yargıçların son derece önemli ve ağır sorumluluk yüklü görevlerini yerine getirebilmeleri için bağımsızlık ve güvence altında bulunmaları zorunludur. **Yargıç güvencesi bir imtiyaz olmayıp, görevin gereği, yargıçtan çok, kişinin ve rejimin güvencesidir.** Yargıç güvencesi yasama ve yürütme erklerine karşı gerekli olduğu kadar hak ve iş sahiplerine karşı da gerekli bulunmaktadır. Yargı bağımsızlığı yargıçların iç yapılarından kaynaklanan zaaf ve zayıflıklara karşı da koruyucu bir denetim sistemi olmalıdır. Yargıcın kendisine karşı korunması önlemleri yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi ile çelişmez. Ancak her türlü denetim görevinin siyasi güçle karışmayan, bu gücün tamamıyla dışında, yargının içinden seçilen her türlü etkiye kapalı bir yönetim tarafından gerçekleştirilmesi şarttır.

b) Ülkemizde son derece önemli olaylar ve demokratik mücadeleler sonucu yargının kendi içinden seçtiği bir yargı idaresince yönetilmesi 1961 Anayasası ile kabul edilmiş, özyönetim bir süre yürürlükte kalmıştır.

1950 - 1960 döneminde Adalet Bakanı aralarında Yargıtay Başkanı ve Cumhuriyet Başsavcısının da bulunduğu 35 Yargıtay Üyesini bir defada ve toptan emekliye sevk edebilmiştir. Böyle bir olaydan kaynaklanan mücadele 1961 Anayasasında etkisini göstermiş, bağımsız bir yargı idaresinin kurulmasının nedeni olmuştur.

Ne yazık ki Ülkemizde yürütmenin güçlenmesi gerektiğini savunanlar, yargıyı büyük bir engel olarak görmüşler, Yürütmenin güçlenmesini, yargının kontrol altına alınmasına bağlamışlardır. İleri sürdükleri düşünceler dönemin koşulları içinde gerçekten etkili olmuş, yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından son derece sakıncalı düzenlemeler birbiri ardına yürürlüğe girmiştir. Yasalarla getirilen bu yapılanma giderek 1982 Anayasasının yargı ile ilgili temelini oluşturmuştur. Getirilen sistem bütünüyle demokrasie, yargı bağımsızlığına ve yargıç güvencesine aykırıdır. Sıkıntıları büyük boyutlarda yaşanmaya başlamıştır. Giderek çok daha korkunç olaylar toplumu huzursuz kılacak, yargı alanındaki yozlaşma hızlanacaktır.

Bugün, görev yapan Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu yargı, bağımsızlığı ve yargıç güvencesi açısından halkımıza güven vermekten uzak, hak arama özgürlüğünü gölgeleyen yapıdadır.

c) Yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi konusunda çok önemli bir uygulamaya değinmeden geçemeyeceğim. Anayasamızın 140. maddesi «Hâkim ve Savcıların özlük işleri, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkim teminatı esaslarına göre kanunla düzenlenir» şeklindedir. Anayasanın bu buyruğu hiçe sayılarak yargıçların özlük işleri kanun gücünde kararnamelerle düzenlenmektedir. Kanun gücünde kararnamelerle, yargıçların özlük işleri ile oynamak alışkanlık halini almıştır. Anayasa Mahkemesi yukarıya aynen aldığımız açık kurala rağmen uygulamanın Anayasaya aykırı olmadığına karar verebilmiştir. Yüce Mahkeme maalesef, bu derece önemli bir konuda çıkar ile kararı birbirine karıştırmaktan uzak kalamamıştır. İbret ve üzüntü içinde izlediğimiz bu olumsuz gelişme içinde yargıçlarımız hükümet kararnameleri ile ücretlerinin arttırılmasını bekleyen kamu görevlileri haline gelmişlerdir. Yüce yargıçlarımız yargı bağımsızlığı ve yargıç güvencesi konusunda herkesten daha duyarlı bir davranış içinde son derece önemli bu haklarının üzerine titremek zorundadırlar.

6 — HAK ARAMADA GİZLİLİK

a) Hak arama özgürlüğünün önünü kesen çok önemli bir engel de gizliliklerdir. Hazırlık aşamasında sanık ve vekili suç dosyasını inceleyememektedir. Hazırlık soruşturması güvenlik görevlilerince yürütülmektedir. Cumhuriyet Savcıları bu aşamada yetkilerini kolluk gücüne devretmişler, kolluk gücünün görevini bütün hazırlık soruşturması aşamasında kabullenmişlerdir. Güvenlik görevlileri kendi mutfaklarında sanık için hiçbir hukukî ve demokratik güvence tanımadan soruşturmayı yürütmekte, yargıyı etkilemektedirler. Kolluk gücü icranın yargıya müdahalesi şekliyle görevini sürdürmektedir.

Soruşturma aşamasında sanık her türlü savunma olanağından yoksun, bir halde itham edilmekte, aleyhine deliller toplanmakta, ağır koşullar içinde bulunmaktadır. Günlerce gözetim altında tutulan, hiç kimseyle görüştürülmeyen, işkence altında bulundurulabilen, bir sanığın haklarını arama özgürlüğü, toplumun ızdırap kaynağı olmakta devam ediyor.

Devlet Güvenlik Mahkemeleri savcılıklarının 15 güne kadar çıkabilen gözaltı süresini her suç için ayrı uygulamak şeklindeki suiijenerist buluşları sayesinde bu süreyi Anayasaya aykırı olarak alabildiğine uzatmak olası.

Hak arama özgürlüğü açısından büyük önem taşıyan hazırlık soruşturmasının, Cumhuriyet Savcılarının hiyerarşik denetimi altında, Ceza Hukuku açısından bilgili ve deneyimli bir kolluk gücü «adli zabıta» tarafından yürütülmesi artık kaçınılmaz olmuştur. Sanığın bu aşamada ister nezaret ister denetim altında olsun suçlandığı andan itibaren savunmanın yardımlarından yararlanması zorunlu bulunmaktadır. **Savunma suçlama ile başlamalıdır.** Günlerce savunma olanaklarından yoksun kimsesiz, korunmasız korku ve baskı altında bulunan bir kimsenin hak arama özgürlüğünü kullanabildiği söylenemez. Engizisyon döneminden kalan bu uygulama kesinlikle değiştirilmelidir.

b) Yasalarımızda yeralan son derece vahim bazı düzenlemelerle gizlilik hak arama özgürlüğünü fiilen yoketmektedir. Önce Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Kanununun 54. maddesinde yer alan, sonra 1740 sayılı Kanunla Danıştay Kanununun 82. maddesine eklenen kural «Görevli idare veya kurul veya kanun sözcüleri tarafından getirilen veya idarece gönderilen gizli her türlü belge ve dosyalar taraf ve vekillerine incelettirilemez» şeklindedir. Savunma özgürlüğü açısından çok önemli bir sakınca oluşturan düzenleme, idari yargılama kanununun 20. maddesine de aynen aktarılmıştır. İnsanlar İdari Mahkemeler önünde gizli belgeler ile suçlanabilmekte, içeriğini dahi bilmedikleri bu delillere karşı savunma ve hak arayabilme imkânından yoksun bulunmaktadır. Böyle bir kuralın ne derece hak arama özgürlüğü ile bağdaşabileceğini, idarenin takdir hakkını kullanarak, gizlilik damgası vurduğu her delilin incelenebilmesine olanak bulunmadığını vurgulamak isterim.

7 — SAVUNMA DOKUNULMAZLIĞI

Hak arama özgürlüğü savunma dokunulmazlığını zorunlu kılar. TCK. nun 486. maddesi «bir dava hakkında verilen dilekçe, layiha ve sair evrakın, yahut yaptıkları iddia ve müdafaaların ihtiva ettiği hakareti mutazammın yazı ve sözlerden dolayı takibat yapılmaz» şeklindedir. Savunma dokunulmazlığı ve hak arama özgürlüğü açısından son derece önemli bu kurala sonradan, mehzaz kanunda da mevcut olmayan «Dava ile ilgili olmayan ve ilgili olduğu takdirde dahi iddia ve müdafa hududunu aşan hakareti mutazammın yazı ve sözler yukardaki fıkra hükmünden hariçtir»

şeklindeki bir istisna hükmü eklenmiştir. İstisna kuralı bir ayrıcalık getirmekten çok savunma dokunulmazlığını kökten yoketmiştir. Savunma dokunulmazlığının sözkonusu olabilmesi için doğal olarak iddia ve müdafaa» hududunun aşılması gerekir. Ayrıca iddia ve müdafaa hududunun aşılmasının ölçüsü de son derece subjektif ve takdire bağlıdır. Ölçünün aşılmaması halinde ise zaten dokunulmazlığa gerek yoktur. Suç ve Ceza tehdidi altında savunma gerekeni söyleyemez ise hak arama özgürlüğünün işleyişinde sorunlar başlar.

Ceza Yasasının istisna kuralı ile dokunulmazlık kuralını birleştirebilmek olanaksız. Getirilen istisna ile aslında savunma dokunulmazlığının ortadan kaldırılması amaçlanmıştır.

8 — YARGIYA BAŞVURMA OLANAKLARINDAN YARARLANMA

a) Hak arama özgürlüğü yargıya başvurma olanaklarının her olayda ve aşamada açık bulunmasını gerekli kılar. Kişinin yargıya ve kanun yollarına başvurma olanaklarını engelleyen her kural hak arama özgürlüğünün karşısında adaleti yaralayan bir engel oluşturur.

Yasalardan doğan adaletsizliğin önlenmesinde, büyük güvence yasama tasarıflarının da yargısal denetime tabi tutulmasıdır. Hukukun temel ilkelerine, Anayasaya aykırı yasalara karşı hak arayabilmek, bu yasaların iptalini mümkün kılmak demokratik düzenin erdemlerinin başında gelir. Anayasa mahkemesinin denetim alanını kısıtlayan, mahkemeye başvurma olanaklarını daraltan her kural sakıncalar içerir. Anayasa mahkemesinin Yüce Divan olarak verdiği kararların kesin olmasının ne derece büyük bir boşluk olduğunu yakın geçmişte birlikte gördük.

b) İdarenin yargısal denetimi, hukukun üstünlüğü ilkesinin en canlı uygulama şeklidir. Devlet büyük gücünü ve yetkilerini kullanırken vatandaşla eşit şartlarda yargı önüne çıkmaya hazır olmalıdır. 1961 Anayasasının «idarenin her türlü eylem ve işleminin yargı denetimi dışında kalamayacağına» dair kuralı topluma mutluluk veren önemli bir gelişme olmuştur. 1982 Anayasası ile idari yargının denetim alanının daraltılması, idarenin bazı eylem ve işlemlerinin yargı denetiminin dışına çıkarılması gerçek bir geri

adımdır. Getirilen düzenlemeler hak arama özgürlüğünün önünü tıkamakta çok büyük haksızlıklara, adaletsizliklere neden olmaktadır.

c) Yargıtaya başvurma olanaklarını kısıtlayan düzenlemeleri de hak arama özgürlüğü ile bağdaştırmak olası değil.

3355 sayılı Yasa ile 647 sayılı Yasanın 4. maddesinde değişiklik yapılmış «uygulamada asıl mahkûmiyet bu madde hükmüne göre verilen para cezası veya tedbirdir» hükmü getirilmiştir.

Değişiklik son derece önemli, hak arama özgürlüğünü engelleyici önem ve niteliktedir. CMUK. nun 305. maddesine göre 300.000.— TL. na kadar para cezasına mahkûmiyet kararları kesindir. Kısa süreli hürriyeti kısıtlayıcı bütün cezalar paraya çevrilebilir. Para cezasına çevrilebilen suçlar içinde hırsızlık dahil yüz kıyartıcı suçların büyük bir bölümü yer almaktadır. Taksirli suçlarda verilen bütün cezaların paraya çevrilmesi olasıdır. 300.000.— TL. para cezası 2 yıl 6 aylık bir hapis cezasına karşılık teşkil etmekte bu kadar hapis cezası paraya çevrildiğinde verilen karar kesin olmaktadır. Ceza alan şahsın da, davaya müdahale eden tarafın da hapis cezasının paraya çevrilmesi halinde temyiz hakkı ortadan kalkmaktadır. Yargıtayın iş yükünü hafifletmek için yapılan bu değişiklik keyfi takdirlere neden olmakta, eşitsizlik yaratmakta, hak arama özgürlüğünü engellemektedir.

9 — SAVUNMA

Hak arama özgürlüğü açısından savunma çok büyük önem taşır. Teknik açıdan savunma sanığın suçlama karşısında kendini aklama yollarının tümünü ifade eder. Kişinin üzerine atılı suçla ilgisinin olmadığını, eyleminin suç oluşturmadığını, cezasının daha az olması gerektiğini ileri sürebilmesi için sahip olduğu olanaklar ve haklar olarak tanımlanabilir. Ceza Muhakemesi iddia, yargılama, savunma faaliyetlerinden oluşur. Yargılama sonucu verilen kararın gerçeğe uygun, verilen cezanın adaletli, olması gerekir. **Gerçeğe yabancılaşan mahkûmiyet kararı gibi beraat kararı da toplumda düzeni bozar ve Devlete güveni sarsar.** Suçsuzun aklanması, bir adli hatanın kurbanı olmaması herşeyden önemlidir. **Suçsuz bir insanın cezalandırıldığı yerde herkes suçludur.** Haksızlık kadar kişiyi bunaltan, yaşama şevk ve sevincinden uzaklaştıran,

toplumu rahatsız eden bir başka etken düşünülemez. İşte bu nedenle **YARGI SAVUNMA ÜZERİNE KURULUR**. Savunmaya öneme uygun yer vermeyen bir yargılamanın, çağdaş, adaletli ve gerçeğe uygun olduğu söylenemez. Toplum adaletsizlikle, adaletten daha fazla ilgilenmektedir. Zira **bir kişiye yapılan haksızlık bütün topluma yönelen bir tehdittir**.

Cezalandırma işlevinde toplum ve bireyin çıkarları arasında bir çatışma söz konusudur. Bu çıkar çatışmasında yargının toplum düzenini koruyan duyarlı bir denge oluşturması gerekir. Dengenin Devlet yararına bozulması otoriter Devlet şekline yolaçarken, fert yararına bozulması anarşiye neden olur.

Ceza Muhakemeleri usulü hukuku her ülkede Anayasalarda yer alan demokrasi ve özgürlük anlayışının büyük çapta etkisi altındadır. Savunma hakkı uygarlığın bugün ulaştığı düzeyde, kişinin vazgeçilmez temel haklarının başında gelmekte, kutsal nitelik taşımaktadır. Demokrasi ve uygarlık ile savunma hakkının gelişmesi arasında yakın ilişki vardır. Ülkenin demokrasi yaşamındaki dalgalanmalar öncelikle savunma hakkını etkilemekte, ileriye ve geriye dönük değişikliğe uğramaktadır. **Savunma hakkının yasalarda yer alması yetmez, düşünce, vicdan, söz özgürlüğü ile iç içe giren bu hakkın amacına ulaşması bütün özgürlüklerin en geniş anlamda kullanılır olmasına bağlıdır. Özgürlüklerin kısıtlanmaya başlandığı her yer ve zamanda savunma hakkının yapısında rahatsızlık başlar.**

Savunma hakkının son derece önemli yapısı; hakkın hukuk ve yargı alanında deneyimli meslek mensupları aracılığı ile kullanılmasını gerektirmiştir. Birçok ülkede sanığın bir, müdafii tarafından savunulması zorunlu kılınmıştır. Ülkemizde müdafii tarafından savunma isteğe bağlıdır. Sanık bizzat kendisini savunabileceği gibi, bir müdafiiin yardımından yararlanmak hakkına da sahiptir. **İnsanların kutsal, vazgeçilmez, uğrunda her türlü özveriye değen savunma hakkının kullanılması avukatların görevini oluşturur.** Böyle bir hakkın kullanılmasını üstlenmiş savunma mesleği mensuplarının görevlerini yerine getirirken, bazı ayrıcalıklara, haklara ve dokunulmazlıklara sahip bulunmaları gerekli ve zorunludur. **Suçlama devletin bütün olanakları ile işlevini yürütürken savunmanın da bazı olanakları hakları ve yetkileri bulunmalıdır.** Böylesine yetkilerle donatılmış savunma gerçek anlamda görevini sür-

dürebilir. Savunmaya tanınması gerekli hak ve yetkiler bir meslek mensubuna sağlanacak imtiyazlar olarak düşünülmemeli, hak arama özgürlüğünün işlerliği, adaletin gerçekleşmesi, insan onurunun korunması için gerekli görülmelidir.

Her haksızın haklı, her suçlunun suçsuz bir yanı mutlaka vardır. İnsanların suç işlememek ellerindedir ama herhangi bir nedenle suçlanmamaları ellerinde değildir. Savunma Hakkı bir gün her-kese lâzım olur. Savunma hakkına karşı olanlar bile bir gün bu hakkın korunmasına sığınmak durumunda kalabilmekte, savunmanın gereğini ve yüceliğini en somut biçimde kabullenmektedirler. Suçluyu savunmak ithamı gelişmemiş bir kültür düzeyinin ve hukuk anlayışının yüzeysel tepkisidir.

Ülkemizde savunma mesleğinin, savunma makamı olarak düzenlenmesine, güvence altına alınmasına, zorunluluk bulunmaktadır. CMUK. nun gerekçesinde yeralan çok önemli bir görüşü burada saygı ile anımsamak istiyorum. Gerekçenin Onbirinci fasıl başlığı altında müdafaa bölümü yazan **Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar «Esasen müdafaa makamı da iddia makamı gibi ilimle mücehhez ve yalnız hak ve hakikat, adaleti içtimaiye namına maznuna müzahir ve sırf kendi kanaatı ilmiyesi ile müteharrik bir makam olmalıdır»** şeklinde görüşünü belirtmiştir. Bu görüş Ülkemizdeki bugünkü uygulamanın çok ilerisinde bir düşünciyi simgelemektedir.

Savunmanın karşısında yasa ile getirilmiş pek çok engel bulunduğu bilmekteyiz. Yasa dışı fiili engeller daha da önemli sorunlar yaratmaktadır. Özellikle adalet görevinin değişik birimlerinde görev alanların kültür düzeyine, fikir yapısına, kıymet hükümlerine göre şekillenen davranışları soyut ve çeşitli ayrıcalıklar sergilemekte, savunmayı engellemekte, hak arama özgürlüğünü yaramaktadır. **Devlete karşı işlenen suçlarda Devletin bütün gücü ile hasmane davranışlar içine girmesi, kraldan çok kral yanlısı kamu görevlilerini olumsuz yönde etkilemekte, Devletin yüceliği ve adaleti ile bağdaşmamaktadır.** Savunmanın her türlü yasal ve yadışı engellerden arınmış olarak işlevini yerine getirmesinde sayılamayacak kadar yarar var. Devletin savunmanın karşısındaki bütün engelleri ortadan kaldırması adaletin gerçekleşmesine çok büyük katkılar sağlayacaktır.

Bağımsız yargı bağımsız savunmayı gerekli kılar, Avukatlığın serbest meslek olması her zaman hizmete amade olmasının ve bağımsızlığının sonucudur. **Avukatlık özgür ve serbest düşüncenin, bilginin, cesaretin mesleğidir. Savunma mesleği mensupları yük-
lendikleri görev gereği insanların en çok özgürlük, bağımsızlık, do-
kunulmazlığa sahip olması gerekenidir.** Hak arama özgürlüğü ve savunma ancak böyle bir ortamda gerçek yerine oturur.

YARGI SAVUNMA ÜZERİNE KURULUR.

ADALET MÜLKÜN

SAVUNMA ADALETİN TEMELİDİR.